

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ธรรมะของเราสคๆ ร้อนๆ นะ คูสิ เราพิมพ์หนังสือมา เราไปค้นคว้ามา ไปพูดมา หลวงปู่คือท่านเสียไปแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านล่วงไปแล้ว ถ้าล่วงไปแล้วนะ เวลาท่านมีชีวิตอยู่ท่านแสดงธรรมเป็นของสคๆ ร้อนๆ เวลาสคๆ ร้อนๆ สักคมสมัยนั้นได้ประโยชน์ไ้ แต่ท่านสร้างบารมีของท่านมา ท่านสิ้นไปแล้ว ท่านฉาปนกิจแล้วเป็นพระธาตุหมดเลย

ถ้าเป็นพระธาตุ ของที่มีคุณค่าเราไปพูดไปค้นหา ไปพูดค้นหาให้เป็นที่รื่นเริง เป็นที่น่าภูมิใจของเราชาวพุทธไง เพราะชาวพุทธ ศาสนาพุทธศาสนาแห่งเหตุแห่งผล ใครทำคุณงามความดีก็ได้คุณงามความดีนั้น ใครประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์มันจะได้ที่สุดแห่งทุกข์ มันสคๆ ร้อนๆ ของมันสคๆ ร้อนๆ ใครทำก็ใครได้ไ้ สัจธรรมอันนี้เป็นความจริง ครูบาอาจารย์ท่านทำแล้ว ท่านพิสูจน์แล้ว

ในวงกรรมฐานเราเวลาครูบาอาจารย์ คูสิ เจ้าคุณธรรมเจดีย์ ลูกศิษย์ของท่านทั้งนั้น ท่านเป็นอุปัชฌาย์ไ้ เวลาท่านบวชให้ๆ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้วท่านเป็นอุปัชฌาย์ ถ้าอุปัชฌาย์ใครปฏิบัติได้ผลท่านจับคุยกัันๆ จับคุยกัันคือชมมุสาจจุฉา มันตรวจสอบกันๆ ไ้ การตรวจสอบกันมันเป็นประโยชน์ มันเป็นประโยชน์ความสะอาดบริสุทธิ์ไ้ ถ้าความสะอาดบริสุทธิ์ ความสะอาดบริสุทธิ์ได้คุยกััน ได้ตรวจสอบกัน มันรื่นเริง มันเป็นคุณงามความดีทั้งนั้น

ถ้าคุณงามความดีทั้งนั้น สิ่งนั้นเราเอามาเป็นหลักใจ เอามาเป็นหลักใจ ฟังธรรมๆ ของเก่าแก่ แต่เวลาของสคๆ ร้อนๆ ของสคๆ ร้อนๆ ออกจากปัจจุบันนี้ ออกจากปัจจุบันนี้ก็ออกจากหัวใจที่ทุกข์ที่ยากนี้ แต่เวลาของหลวงปู่มันเวลาท่านออกจากหัวใจของท่าน หัวใจของท่านสะอาดบริสุทธิ์ ความที่สะอาดบริสุทธิ์ น้ำอมตะธรรม หลวงตาท่านบอกว่าในหัวใจของท่านดักไม่เคยบกพร่อง หัวใจของท่านเป็นคุณธรรม ดักไม่บกไม่พร่อง น้ำอมตะธรรมมันสิ้น มันสิ้นใน

หัวใจนั้น มันล้นในใจนั้น มันมีความสุขในหัวใจนั้น แต่เวลามันออกจากหัวใจที่คนทุกข์คนยาก คนทุกข์คนยากมันก็ด้วยสัญญา ด้วยการคาดด้วยการหมาย ด้วยการดันการเดา

สิ่งนั้นมันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่เวลามันออกจากหัวใจของคนที่เป็นธรรมๆ น้าอมตะ ธรรมมันล้นหัวใจ ตัณหาความทะยานอยากมันล้นฝั่ง พวกเรามันทุกข์มันยากตัณหาความทะยานอยากมันล้นฝั่ง แต่สังฆธรรมอันนั้น ความจริงอันนั้น ความจริงอันนั้น ตักไม่หมดไม่สิ้น ตักไม่หมดไม่สิ้น แต่จะให้ใครตักล่ะ เขาไม่ตัก เวลาเขาไม่ตัก เวลาครูบาอาจารย์ท่านสอนให้เสียสละ สอนให้ทำคุณงามความดี การเสียสละมันทุกข์มันยาก

มันทุกข์มันยาก คุณติ ความตระหนี่ถี่เหนียวมันเที่ยวไปกว้านมาเป็นของมัน แล้วไม่ได้ อะไรเลย เวลากว้านของมัน สิ่งนั้นเป็นของเราๆ ไปกว้านมา ไปกว้านมาแล้วมันได้อะไรขึ้นมา มันไม่ได้อะไรขึ้นมาเลยนะ ถ้ามันเป็นสุจริต ได้มาโดยธรรมาภิบาล ของนั้นเป็นสุจริตด้วยศีล ด้วยธรรม มันก็เป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของสมมุติ ถ้ามันได้มาด้วยทุจริต สิ่งที่ได้มามันสร้าง เเวสร้างกรรม ถ้าสร้างเวรสร้างกรรม ที่ว่าได้มาๆ ไปชวนขวยมามันเป็นประโยชน์สิ่งใด

ถ้าเราเสียสละๆ วางไว้ เราวางไว้ สมบัติของโลกเราหามาแล้วก็วางไว้กับโลกนี้ โลกใช้ ประโยชน์กับโลกนี้ แต่หัวใจของเราละ เราเกิดมาเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นมนุษย์สมบัติมี อริยทรัพย์ อริยทรัพย์อันนี้เอามาใช้ทำอะไร ถ้าเราเอามาใช้ๆ ถ้าคนมีสติปัญญา คุณติ เวลาองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม ถ้าเป็นฆราวาสนะท่านแสดงอนุปพิภพีกถาก่อน ท่าน แสดงเรื่องศีล เรื่องทาน เรื่องให้เขาเข้าใจของเขา

พอจิตใจมันเข้าใจ จิตใจเข้าใจ คุณติ คนเวลามีปัญญา เวลาคุยกัน คนที่ปัญญาเสมอกันเขา คุยแล้วเขาเข้าใจกันหมดเลย เวลาปัญญามันแตกต่างกัน วุฒิภาวะมันแตกต่างกัน คุยกันมันไม่ค่อย เข้าใจกัน ไม่ค่อยเข้าใจกัน หัวใจที่มันหยาบ หัวใจที่มันเรื่องโลก หัวใจที่มันเรื่องตัณหาความ ทะยานอยากมันพูดเรื่องสังฆธรรม พูดเรื่องธรรมะมันฟังไม่เข้าใจหรอก ถ้าไม่เข้าใจนะฟัง เหมือนกันแต่ตีความแตกต่างกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงอนุปพิภพีกถาให้เขามี พื้นฐานก่อน ถ้ามีพื้นฐานแล้วท่านถึงแสดงอริยสัง

ถ้าแสดงอริยสัง สังจะมีหนึ่งเดียว ครูบาอาจารย์ของเราเวลาปฏิบัติธรรมไปแล้วเวลา สิ้นสุดแห่งทุกข์เหมือนกันหมด เหมือนกันโดยอริยสัง จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัง แต่วิธีการ แตกต่างกันไปหมด วิธีการแตกต่างกัน เพราะว่าจริตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน คนสร้างอำนาจ

วาสนามาแตกต่างกัน แต่ถ้ามันเป็นสังขาร ใครประพฤติปฏิบัติได้ตามความเป็นจริง ถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันเป็นความจริง สังขารอันนั้นเป็นอันเดียวกัน

ถ้าเป็นอันเดียวกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม อริยสัจ สัจจะ สัจจะ คุณิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม อนาคตกาลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ก็จะมาตรัสรู้ อริยสัจอันนี้อันเดียวกัน อันเดียวกัน มันมีหนึ่งเดียว มันมีสัจจะมันมีหนึ่งเดียว ถ้าครูบาอาจารย์ปฏิบัติตามความเป็นจริงมันจะเป็นความจริงอย่างนั้น ถ้าเป็นความจริงอย่างนั้น คุณิ ธรรมะๆ ของที่มันมีอยู่นั้นนะ ฟังธรรมๆ ฟังเพื่อเหตุนี้ แต่ถ้ามันเป็นปัจจุบัน มันสดๆ ร้อนๆ สดๆ ร้อนๆ แล้วมันก็ออกจากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่งไป

ใจดวงหนึ่ง คุณิ พระไตรปิฎก สิ่งนี้เป็นกรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราเคารพกัน พวกเราศึกษากัน เวลาศึกษากัน เวลาศึกษาด้วยกิเลส ศึกษาไปแล้วก็มีความลึกลับสงสัย มีการประพฤติปฏิบัติแล้วไม่แน่ใจ เวลาหลงปุ่เสาร์ หลวงปู่มั่น พระไตรปิฎกเคลื่อนที่ ท่านมีชีวิต ผิดท่านบอกว่าผิด ถูกท่านบอกว่าถูก แล้วกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันสวนไป เวลาสวนขึ้นมาธรรมะนั้นนะ ธรรมะเวลาแสดงธรรม ธรรมข้อเดียว ธรรมบาทเดียว

เวลาหลงตาท่านไปเถียงหลวงปู่มั่น จะบอกว่าท่านเวลาเถียงหลวงปู่มั่น ไม่ได้เถียงด้วยทิฐิมานะ ไม่ได้เถียงด้วยอวดดี อวดเก่ง อวดรู้ ไม่ใช่ เราแสวงหาสิ่งนี้ เราหาครูบาอาจารย์เกือบเป็นเกือบตาย เราแสวงหาพ่อแม่ เราแสวงหาคนปกป้องดูแลเรา แต่เวลาประพฤติปฏิบัติไป กิเลสกับธรรมในหัวใจเรามันต่อสู้กัน เวลากิเลสมันโดนจีดวง คุณิ สัมมาสมาธิมันจีดวงกิเลสไว้ เวลาประพฤติปฏิบัติไปมันเกิดปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันยังมีสมุทัยเจือปนอยู่ แต่ปัญญาอย่างนี้มันเกิดขึ้นมา เราก็มีปัญญาของเรา เราก็ปฏิบัติของเรา แต่มันไปไม่ได้มันติดขัด

เวลาขึ้นไปสนทนาธรรมกับหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นท่านก็เป็นความจริง แต่เวลาผู้ที่ปฏิบัติ กิเลสกับธรรมในหัวใจยังต่อสู้กันมันก็มีความแปลกแยก มีความเห็นแตกต่าง แต่มันเห็น แต่มันเห็น แต่มันทำ แต่มันทำ เวลาขึ้นไปสนทนาธรรมเราก็ต้องพูดถึงความเห็นของเรา เพราะเราโอบอุ้มมันอยู่ เรากอดมันอยู่ แล้วเราอยากจะสละ เราอยากจะวางมันวางไม่ได้ แล้วทำอะไรล่ะ แต่เวลาขึ้นไปหาท่าน เวลาโต้แย้งกันโต้แย้งกันด้วยธรรม ธรรมสภาจตุรา เอตมฺมงฺกลมฺตฺตมฺ เป็นมงคลชีวิต เป็นมงคลแห่งการประพฤติปฏิบัติ

หลวงปู่มั่นท่านก็แสดงธรรมด้วยหัวใจที่สะอาดบริสุทธิ์ ท่านก็รู้ ท่านผ่านวิกฤตอย่างนี้ มา ตั้งแต่ถ้าสาริกา ตั้งแต่ขึ้นไปเชียงใหม่ ท่านผ่านวิกฤตอย่างนี้มา ท่านรู้จักกิเลสดี แต่คนปฏิบัติ กิเลสกับธรรมในหัวใจของเรา เราเคลิบเคลิ้ม เราเห็นว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ มีการโต้แย้งกันๆ โต้แย้งกัน นี่ใจว่าโต้แย้งกัน ไม่ได้โต้แย้งกันด้วยทิวามานะ โต้แย้งเพราะเรามีความรู้ความเห็น ถ้า ความรู้ความเห็นมันก็โต้แย้งกัน

หัวใจที่เป็นธรรม เป็นธรรมๆ มันก็เป็นธรรมวันยังค่ำ แต่ของเรายังประพฤติปฏิบัติธรรม กิเลสกับธรรมในหัวใจมันกำลังต่อสู้กัน เวลาต่อสู้กันนะ เวลาต่อสู้มันมีเหตุมีผลของมัน ถ้าของเราไม่ได้ต่อสู้ เราเคลิบเคลิ้ม เราหลงไหล กิเลสมันบังเงา มันบังเงาว่าเราเป็นอันเดียวกัน เรารู้ เหมือนกัน เราชัดเจนเหมือนกัน เราเป็นธรรม

เวลากิเลสมันบังเงา แล้วก็อ้างอิงไปอย่างนั้นแหละ ที่นี้คนที่ไม่มีวุฒิภาวะมันก็เชื่อ เชื่อ เพราะเราเชื่อว่าท่านเป็นผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลต้องไม่พูดปดมดเท็จ แต่กิเลสมันหลอกในใจผู้ทรงศีล นั้นก่อน กิเลสมันไปพลิกแพลงในใจของผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลไม่รู้ว่าตัวเองผิดอะไร ใจ ถ้าผู้ทรงศีล ไม่รู้ตัวเองผิดอะไร พูดออกไป

ผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลก็โกหกได้ ผู้ทรงศีลพูดด้วยความไม่รู้ แต่ถ้าหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านรู้ของจริง ผู้ทรงศีล ทรงศีลด้วยอหิศีล อหิศีลมันเป็นศีลในใจ เราอาราธนาศีล อาราธนาเอา อาราธนาแล้วก็ถือศีล ๔ นะ สุราเอาไว้ก่อน เราอาราธนาเราก็กังแย่งแย่งว่าจะถือศีล กี่ข้อๆ แต่ เวลาวิรัตน์เอาเรามีสติมีปัญญาเราอยากได้ อยากเป็น เราวิรัตน์ไม่ต้องขอกับใคร

ศีลคือความปกติของใจ ใจเรามีอยู่แล้ว เรายังรักษาของเรามันจะเป็นปกติของมันขึ้นมา แต่ เวลาปกติแล้วเดี๋ยวกิเลสมันตอแยขึ้นมา มันก็ลุ่มลูกคลุกคลาน แต่นี้ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติ ปฏิบัติของท่าน ท่านเป็นอหิศีล มันขยับตัวเมื่อไหร่มันรู้ตลอดเวลา มันสมบูรณ์ในตัวมันเอง ถ้า มันขยับคือมันสวดย ถ้ามันสวดย สวดยเป็นความคิด มีเจตนาทำสิ่งใดมันสวดย แล้วท่านมีสติปัญญา ตลอด อหิศีลมันเป็นศีล โดยธรรมชาติ มันเป็นศีล โดยข้อเท็จจริงเลยละ อย่างนั้นแหละ

นี่ใจคุณธรรมแท้มันเป็นอย่างนั้นใจ แต่ของเราเราขอเอา จิตใจของเรามันยังต่อสู้กัน เวลา ธรรมสากลจุล เหมือนเราเป็นคนไข้ เราเป็นคนไข้ เราเป็นคนป่วย เราไปหาหมอเราก็ต้องว่า หมอ จะหายเมื่อไหร่ โรคนี้จะกินอย่างไร ยาจะอย่างไร คนที่ประพฤติปฏิบัติก็เป็นอย่างนั้นแหละ มันยังโต้แย้งกัน กิเลสกับธรรมในหัวใจมันยังต่อสู้กัน เวลาหาครูบาอาจารย์ ฉะนั้น บอกว่า

เวลาท่านได้แย้งๆ ไม่ได้โต้แย้งด้วยทิวิมานะ ไม่ได้อวดรู้อวดเก่ง ไม่ได้ว่าอยากจะชนะคน
อยากจะเหนือคน

อยากฟัง อยากฟังอยากรู้ อยากรู้ความจริง แล้วเรารู้ที่อยู่เต็มๆ หัวอกอยู่นี้ มันจริงหรือไม่
จริงล่ะ สุดท้ายแล้วท่านบอกว่ามันไม่จริง ไม่จริงเพราะมันมีสมุทัยเจือปน มันมีความรู้ ความเห็น
ของเราเจือปน มันมีกิเลสเจือปน สมุทัยมันเจือปนขึ้นมา มันถึงไม่สะอาดบริสุทธิ์ใจ มันถึง
เป็นไปไม่ได้ใจ ถ้าเป็นไปไม่ได้ ถ้าครูบาอาจารย์ท่านก็ให้กำลังใจ ท่านบอกว่าที่ทำมามันก็ถูก
มันถูกแล้วละ แต่มันต้องถูกให้มากขึ้นไปกว่านี้ ถูกให้เป็นความสะอาดบริสุทธิ์

คำว่า ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ๆ เราก็ ๕๕.๕๕ อยู่นั้นแหละมันไม่ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์สักที ไอ้จุดนั้น
แหละมันหลบตัว เดียวมันแสดงตัวขึ้นมามันยิ่งเกินร้อย มันควบคุมหมดเลย เรามีอำนาจวาสนา
อย่างนี้ ฟังธรรมๆ จากครูบาอาจารย์ที่ท่านสดๆ ร้อนๆ มันเป็นเรื่องอย่างนี้ใจ จากมือหนึ่งคู่
มือหนึ่งนะ เราประพฤติปฏิบัติอยู่ เรามีมืออยู่มือหนึ่ง แล้วเราแสวงหาอยู่ แสวงหา แต่มันไม่มีมือ
ไหนขึ้นมาใจ มันไม่มีมือไหนขึ้นมาเลย เราก็ค้นคว้าเอาจากธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้ จดจาริกันมาเราก็ค้นคว้าอย่างนั้น
มืออย่างนั้นเราออกมาแล้วเราตีความใจ แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเรา จากมือหนึ่งคู่มือหนึ่ง แล้ว
มือที่ส่งมานั้นมันสะอาดบริสุทธิ์ด้วยใช่ไหม มันไม่ใช่มืออย่างเรา มืออย่างเรามียังมีกิเลสค้นหา
ความทะยานอยากอยู่มันมีเชื้อโรค มีเชื้อโรคอยู่ ขึ้นไปอย่างไร คนที่วุฒิกวเขาไม่เข้มแข็งเขาก็
กลัว เขาก็ระวังของเขา เชื้อโรคจะติดตัวเขาไป แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ของเรา มือของเราเรา
แสวงหาของเรา ทำของเรา เราก็อยากมือหนึ่งอยากจะให้มือครูบาอาจารย์ชักจูงเราขึ้นไป

หลวงปู่มั่นท่านพูดไว้เอง จิตใจที่สูงกว่า จะดึงจิตใจที่ต่ำกว่าขึ้นมา คนที่ทำสมาธิไม่ได้
คนที่ทำสมาธิชำนาญเขาก็แตกต่างกันแล้ว ปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ ถ้ายกขึ้นสู่โสคาปัตติมรรค
ยกขึ้นสู่โสคาปัตติมรรคคือเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง พิจารณา
แล้วเวลามันเป็นไปไม่ได้มันก็เสื่อมถอยมันไป แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติแล้ว
ท่านเสื่อมถอยแล้วท่านพยายามฟื้นฟูขึ้นมา พยายามทำของท่านให้มันคงขึ้นมา

ถ้ามันขึ้นมา จิตมันสงบไปแล้ว เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง
เริ่มต้นใหม่แต่มันละเอียดลึกซึ้งมากกว่า มันชัดเจนมากกว่า ทำซ้ำทำซากขึ้นไป เวลามันสมุจเฉท

ปหาน โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล
อรหัตตมรรค อรหัตตผล จิตใจที่สูงกว่า สูงกว่าอย่างนี้ บุคคล ๘ จำพวก บุคคล ๘ บุคคล จากใจ
ดวงหนึ่ง บุคคลคนเดียวมันเปลี่ยนแปลงมีสถานะแตกต่างกันไป สถานะแตกต่างกันไปเพราะว่า
การประพฤติปฏิบัติ กุศลปุพฺพกรรม อกุศลปุพฺพกรรม

ถ้ากุศลปุพฺพกรรม สัพเพ ชัมมา อนัตตามันยังแปรสภาพ มันยังระหว่างที่เรากำลังพัฒนาตัวเรา
เองอยู่ มันยังไม่มีสถานะใครรองรับ แต่เวลามันสมุจเฉตปหานไปอกุศลปุพฺพกรรม อกุศลปุพฺพกรรม อฐา
นะที่จะเปลี่ยนแปลง อฐานะที่มันจะเสื่อมสภาพ ธรรมะมันมีที่เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลง ถ้าเรา
เปลี่ยนแปลงไม่ได้เราจะเดินได้อย่างไร ถ้าเปลี่ยนแปลงไม่ได้เราจะพัฒนาขึ้นมาได้อย่างไร

คนเรามันต้องพัฒนาได้ แต่พัฒนาไปแล้ว ระหว่างพัฒนา พัฒนาไปทางมิจฉาทิฎฐิหรือ
สัมมาทิฎฐิ ถ้ามิจฉาทิฎฐิยังพัฒนายิ่งเลวลง แต่ถ้าเป็นสัมมาทิฎฐิ ยิ่งพัฒนายิ่งดีขึ้น ยิ่งพัฒนายิ่ง
เจริญงอกงามขึ้น พัฒนาซ้ำพัฒนาซากจนถึงที่สุดเวลามันขาด อกุศลปุพฺพกรรมไม่ต้องพัฒนาแล้วใน
ภพภูมินี้ แต่ภพภูมิหน้า ถ้าเป็นโสคาบัน สกิทาคามี อนาคามียังต้องพัฒนาขึ้นไป เวลาพัฒนาขึ้น
ไปก็มีครูบาอาจารย์

นี่ไงที่หลวงตาท่านขึ้นไปหาหลวงปู่มันก็เพราะเหตุนี้ไง เหตุนี้เราอยากจะพัฒนา เรา
อยากจะเติบโต จิตใจอยากเติบโตขึ้น เติบโตขึ้นจนถึงที่สุดเวลามันทำลายอวิชชา ทำลายภวาสวะ
ทำลายภพแล้วมันเติบโตไป เติบโตจนเหนือฟ้า เติบโตจนเหนือโลก เหนือวิญญูะ เหนือการ
เปลี่ยนแปลง เหนือทุกอย่างเลย แล้วมันเหนือที่ไหนล่ะ เหนือในหัวใจนะ มันไม่ใช่เหนือที่ว่า
ดาวเหนือ ดาวใต้ เราอยู่ดาวเหนือเราเหนือกว่า คูสิ เวลาไทยภูเขา เขาบอกเขาอยู่บนภูเขา พวก
ไทยใหญ่นะ เขาบอกไทยน้อยกินน้ำจากใต้ศอกเขา เพราะเขาอยู่ต้นน้ำ เอ็งอยู่ปลายน้ำ

มันยังมีเหนือมิได้ มีสูงมีต่ำ ถ้ามีเหนือมิได้ มีสูงมีต่ำ มีเหนือมิได้ที่ไหนล่ะ แต่ถ้ามันเหนือ
โลก เหนือโลกคือเหนือภวาสวะ เหนือภพ ภพมันคืออะไร ภพคือปฏิสนธิจิต ภพคือการเวียนว่าย
ตายเกิด เพราะจิตนี้มันเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะ เพราะจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะมันถึงเป็น
กามภพ รูปภพ อรูปภพ เวลาพิจารณาไปถึงที่สุดแล้วมันถอดมันถอนทำลายหมด มันเหนือภพ
เหนือภวาสวะ เหนือภพ เหนือหัวใจดวงนี้ หัวใจดวงนี้ไม่มีการเคลื่อนไปและเคลื่อนมาของมัน
เต็มทีของมัน

นี่ไงครูบาอาจารย์ท่านประพาศปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ ท่านปฏิบัติของท่านมา ธรรมะ
เก่าแก่ๆ ของครูบาอาจารย์ของเรามา แล้วเวลาท่านนิพพานไปแล้ว สิ่งทีวางไว้ สิ่งทีวางไว้องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาบอกว่าอนันต์ อีก ๓ เดือนข้างหน้าเขาจะมีสังคายนา แล้ว
สังคายนาแล้วสิ่งนั้นท่องจำกันมา เวลามาสังคายนาครั้งที่ ๒ ถึงได้จัดจารึกมาเป็นธรรมและวินัย

ครูบาอาจารย์ของเราเวลาท่านพูดเป็นสัจจะความจริงถ้าท่านมีชีวิตของท่านอยู่ ธรรมวินัย
ของท่าน ข้อวัตรปฏิบัติของท่าน สัจธรรมในหัวใจของท่าน ท่านค้นคว้าของท่านมา ท่านก็
อยากจะเจือจานสังคม แล้วสังคมพวกเรามันอ่อนแอ อ่อนแอเรามีวุฒิภาวะแค่ไหน เราได้ฟังท่าน
มาเรตีความอย่างไร เรตีค่าอย่างไร เราทรงข้อวัตรปฏิบัติ ทรงสังธรรมอันนั้นของท่านไว้ไม่ได้
มันน่าเสียดายใจ เราไปรื้อค้นรื้อฟื้นเอาของเก่าๆ ของเก่าๆ เอามาเก็บรักษาไว้ รักษาไว้เพื่ออนุชน
รุ่นหลัง รักษาไว้เพื่อค้นคว้า เพื่อจะไปต่อหน้า ทำเพื่อประโยชน์ใจ

ของเก่าของเก่ามันมีคุณค่า เราก้เอามาเคารพบูชากัน ของใหม่ผู้ที่ประพาศปฏิบัติใหม่
แล้วพยายามชวนขยายจะเอาใจของตัวให้สิ้นสุดแห่งทุกข์ นี่ของใหม่ ของสด ของสดๆ ร้อนๆ
ของมีคุณค่า ของเก่าแก่ ของครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์เราท่าน
นิพพานไปหมดแล้ว แต่สังคม สังคมที่ไม่มีสติ ไม่มีปัญญา ติความบิดเบือน ความเห็นของตัว
มันด้อยค่า มันเสื่อมค่า ค่ามันไม่สมบูรณ์ เราทำของเรามันจะสมบูรณ์ ไม่สมบูรณ์เราทำไว้ด้วย
สุดความสามารถ ความสามารถของคนใจ

ความสามารถของคนมันก็เป็นจริต เป็นนิสัย เป็นความชอบ ใจคนที่ไม่ชอบๆ ไม่ชอบ
ส่วนไม่ชอบ ไม่ชอบมันเป็นกระพี้ เป็นเปลือก แก่นของมันๆ แก่นของมันคืออริยสัจ แก่นของ
มันคือสัจจะความจริง ต้องเอาสัจจะเอาความจริงอันนั้นไว้เป็นที่ยึดมั่น เอาสัจจะความจริงนั้นไว้
เพื่อประโยชน์กับเรา นี่ธรรมะเก่าแก่ ธรรมะเก่าแก่เราอุตสาหไปรื้อไปค้นมาเพื่อมาถนอมรักษา
ไว้เพื่อเชิดชูบูชาไว้ แล้วพวกเราเราจะเอาธรรมะสดๆ ร้อนๆ เอาธรรมะใหม่ๆ เอาธรรมะที่มีชีวิต
คือความสุข ความทุกข์ในใจเราประพาศปฏิบัติของเราเพื่อคุณธรรมของเรา เพื่ออำนาจวาสนา
ของเรา ปฏิบัติเพื่อเรา เกิดมาชาติหนึ่งไม่เสียชาติเกิด เอวัง